

LBRIS

We know
books

Coordonator Corint Istorie Autori Români
FLORIN-RĂZVAN MIHAI

LAVINIA BETEA (COORD.)

ANA BENGHIA BENEDICT BENGHIA CORNEL IENĂȘESCU
GEORGETA PASCU DIMITRIE RADU

Învățătorii

Autoportretul unei generații

CORINT
ISTORIE
AUTORI ROMÂNI

—2025—

Cuprins

1 – <i>La 15 ani – prima opțiune de viață</i>	7
2 – <i>Pregătiri și examen de admitere</i>	29
3 – <i>Școala-internat poreclită „Bastilia”</i>	64
4 – <i>Curriculumul școlar</i>	104
5 – <i>Pregătirea de specialitate</i>	133
6 – <i>Magiștri și profesori</i>	161
7 – <i>Activități extracurriculare</i>	194
8 – <i>Colectivul clasei</i>	224
9 – <i>Evaluări și povești de dragoste – continue, periodice, finale...</i>	253
10 – <i>Repartiție și „apostolat”</i>	289
11 – <i>Reforme instituționale</i>	326
<i>Epilog</i>	367
<i>Bibliografie</i>	377

La 15 ani – prima opțiune de viață

Iată, suntem în data de 1 iulie 2024. Ne aflăm la Pensiunea „Bucuria Munților” din satul Dârlești, comuna Horea din Munții Apuseni. Șase foști colegi de liceu vom petrece aici cinci zile cu proiectul rememorării celor cinci ani de școală care ne-au pregătit pentru profesia de învățător într-una dintre cele mai prestigioase instituții românești de profil.

Să ne imaginăm începuturile acestei școli ca exercițiu pregătitor al amintirilor noastre. Știam, a fost onorant, că Liceul Pedagogic din Arad, cum se numea atunci școala noastră, este cea mai veche instituție din Transilvania care califica învățători pentru români. Era elogiată Dimitrie Țichindeal ca fondator al ei, în 1812, fără a se intra în detalii. Puteai înțelege atunci că Țichindeal a redactat un proiect în consonanță cu cerințele populației majoritare, proiect susținut, aprobat și finanțat de autorități! Vă prezint din conspectele pregătirii acestor întâlniri o sinteză a unei altfel de istorii.

În primăvara lui 1810, Napoleon Bonaparte, deja împărat al Franței, se însoară cu principesa Maria-Luiza, fiica primului împărat al Imperiului Austriac, Francisc I, și nepoata reginei Maria Antoaneta, ghilotinată în 1793. În paranteză fie spus, printre alte lucruri memorabile, Napoleon a spus și că pentru a

înțelege o persoană, trebuie să știi cum era lumea acesteia la 20 de ani. Adică atâția câți aveam noi la absolvirea școlii.

Revenind la începutul de secol XIX, în lista lungă a titlaturilor sale, Francisc I o avea și pe aceea de Mare Principe al Transilvaniei. Revoluționarii francezi nu au văzut cu ochi buni mariajul, Napoleon „scuzându-li-se” cu afirmația „mă căsătoresc cu o burtă”. Pe lângă speranța împlinită a unui moștenitor, lui Napoleon îi reușise strategia înrudirii cu Casa de Habsburg, una dintre cele mai vechi și faimoase familii regale din Europa, legitimându-și astfel și pretențiile la titluri imperiale. Mirele avea 41 de ani, iar mireasa, 18. Cum se putea să n-o placă, mai ales că anul următor, după nuntă, i-a născut fiul visat? A fost îndrăgostit de ea, de vreme ce a introdus-o în treburile Franței, Maria-Luiza fiindu-i regentă în 1812 și în timpul campaniilor napoleoniene din Rusia.

Ce legătură există, ați putea spune voi? Dar atunci, la politicile inovatoare ale Franței, a devenit mai sensibil și mai atent și tatăl Mariei-Luiza, împăratul austriac. Francisc I a decis, printre altele, să se informeze îndeaproape asupra reformei învățământului francez, cum i-am spune acum. În 1808, aici apăruse ideea școlilor normale de calificare a învățătorilor, prima instituție de acest gen fiind fondată în 1810, la Strasbourg. Francisc I l-a numit pe consilierul său, Uroș Ștefan Nesterovici, inspector al tuturor școlilor confesionale ortodoxe cu misiunea unei analize asupra situației din împărăția sa. N-aș vrea să ajungem la o lecție de istorie despre statutul Bisericii Ortodoxe din Transilvania – situație deloc ispititoare, fapt ce a determinat trecerea multor enoriași la Biserica Greco-Catolică, în căutarea a ceea ce am numi azi „drepturi cetățenești”. Mă voi limita la a spune că acest consilier imperial a făcut o documentare de doi ani, 1810–1811.

Atenție însă la context! Suntem în plin efect al ideilor iluministe. În 1777, împărăteasa Maria Tereza aprobase o lege conform căreia în fiecare localitate se putea înființa o școală în limba populației majoritare. Se putea, la condițional optativ, în continuare cu câțiva de „dacă”. Românii din Transilvania încercaseră să-și facă amintite doleanțele în cele două petiții – Supplex Libellus Valachorum din 1791, respectiv 1792 –, întocmite și semnate majoritar de clerici uniți cu Biserica Romei. Cereau în ele eliminarea „numirilor odioase și pline de ocară” pentru românii transilvăneni, iar „clerul acestei națiuni credincios bisericii orientale să fie tratat în același fel ca și clerul națiunilor care alcătuiesc sistemul națiunii” – adică ungurii, sașii și secuii. Și așa mai departe. Surse de inspirație le-au fost și Declarația Drepturilor Omului și ale Cetățeanului Franței, și tradițiile dreptului natural pentru o etnie majoritară, și chiar tradiția feudală maghiară. Petițiile n-au avut însă urmări imediate.

Să ne întoarcem însă la curtea imperială de la Viena, în 1812. Uroș Ștefan Nesterovici și-a încheiat raportul către împărat cu propunerea înființării a trei preparandii: la Szentendre, pe teritoriul Ungariei de azi, pentru sârbi, la Buda pentru greci, iar la Arad pentru români. Școlile acestea urmau a profesionaliza, simultan, învățătorii și preoții ortodocși.

De ce la Arad și nu la Sibiu, Cluj sau Timișoara? Minimalizând la extrem explicațiile, Aradul era în acel moment un oraș în plină expansiune economică și important centru militar, prin cetatea construită în timpul domniei Mariei Tereza. Dacă, la începutul secolului al XIX-lea, avea abia 8 500 de locuitori, peste o jumătate de veac, numărul lor se va tripla. Existau apoi și alte complicații, generate de sferele de influență clericală: de la sud, presa ortodoxă sârbă, din nordul Mureșului, elitele greco-catolice... Bref, la 17 septembrie 1812, împăratul

a aprobat propunerile lui Nesterovici. Iar la 20 octombrie s-a convocat Consiliul locotenențial de la Buda, care aprecia că „neamurile care se țin de ritul gr. neunit să fie sprijinite prin îndurarea părintească a împăratului și că toate instituțiile de cultură și de educație publică să se înmulțească”. S-a decis și data începerii cursurilor în cele trei instituții: 3/15 noiembrie 1812.

Anunțul Școlii regești preparandiale gr. neunite a națiunii române de la Arad s-a făcut de către episcopul Pavel Avacumovici printr-o circulară. Cum anume s-a difuzat, din ce categorii proveneau acei primi 85 de învățăcei din județele Arad, Timiș și Torontal (dintre care vor absolvi 67), nu știm. Niciunul nu și-a scris memoriile, niciunul n-a ținut jurnal.

Noi am fost admiși în 1971, am absolvit în 1976. Suntem, după socotelile mele, cam a 150 și ceva promoție... cursurile școlii fiind întrerupte în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial.

Cum am ajuns, fiecare, să batem la porțile ei?

Zic să apelăm, în această primă rundă de discuții, la ordinea alfabetică a vechiului nostru catalog. Prin urmare, Bebe.

Benedict (Bebe) Benghia, notat în continuare B.B.: La mine... despre ce școală o să fac, după ce termin clasa a VIII-a, cred că s-a vorbit destul de puțin. Mama visa, la un moment dat, ce frumos ar fi să fac liceul silvic.

M-am gândit, nu prea mult și prea profund, dar a fost o conjunctură simplă. Sora mea, cu trei ani mai mare, era deja elevă la Liceul Pedagogic din Arad. Mi se părea un lucru grozav să fii la liceul pedagogic. Eram mândru de ea că e elevă acolo. Și am început să mă gândesc la asta, în clasa a VIII-a. Dar îmi amintesc de discuții și la dirigiență. Sigur, am avut și eu un pic de orientare școlară făcută pe la noi, iar la terminarea

anului școlar, la serbarea de premiere, a fost ceva interesant, neașteptat. Învățam bine și am crezut că o să iau premiul întâi, dar am luat premiul doi. Dirigintele nostru a numit-o pe eleva cu premiul întâi, a felicitat-o, ea a plecat, după care am venit eu. Și a zis o chestie care pe mine m-a surprins și m-a întărit în hotărârea de a merge la Pedagogic: „Și acum, premiul doi, un viitor coleg de-al nostru, un viitor învățător.” Și m-a numit pe mine. De acolo am rămas așa... cu „auzi ce zice dirigintele meu?”. M-am dus la Pedagogic.

Cred că pentru mine a fost foarte bine că era sora mea acolo, deoarece n-am fost plecat de acasă. Mama era casnică, m-am desprins un pic greu de casă, să zic așa. Dar, fiind și sora mea, am fost încurajat că nu voi fi singur pe lume pe acolo.

Lavinia Betea (L.B.): Aș urma eu, după catalog. Nu m-am gândit deloc la un liceu pedagogic. Am făcut clasele I-IV, clase simultane, într-un sat care seamănă bine cu locul unde ne aflăm acum. Bănești se numește. Clasele V-VII le-am făcut în centrul de comună, la Hălmagiu, unde ne adunam copii din 17 sate. Am fost o elevă foarte bună, nu prin silință și prin străduință, ci natural, firesc. Cartea a fost poarta mea de deschidere către lume. N-am avut ceva mai drag din momentul în care am întâlnit-o.

Noi nu prea aveam profesori calificați. Acolo, în Apuseni, erau, în general, absolvenți de liceu. Nu-și doreau absolvenții de facultate să vină într-o comună ca Hălmagiu. În clasa a VIII-a, părinții m-au trimis la Ineu, la școală. Stăteam în gazdă la o mătușă și anul acela l-am trăit ca pe o perioadă fericită, în care n-aveam cui da socoteală, nimeni nu mă punea la vreo muncă, nu aveam de păzit și hrănit animale, nu trebuia să fac nimic. Nici nu eram supravegheată cât și ce citeam. Și pentru că văzusem cât de bine este să te rupi de-ai tăi... Poate să pară

ciudat acum. Dar eu, pedepsită fizic, bătaie am primit pentru citit. De la bunica, în special. Să citești prea mult, să te cufunzi în carte, rupt de lumea dimprejur i se părea dovada sau calea spre anormalitate... Și poate ar fi bine de spus că părinții noștri n-au inclus între muncile lor și pregătirea lecțiilor cu copiii. Veneai de la școală și te grăbeau să-și faci temele ca să li te alături la muncile de sezon. Puneai cartofi în cuib sau recolțai, culegeai prune și mere sau întorceai otava. În jur de ora 16, primăvara și toamna ieșeau cu vacile la păscut. Nu terminaseși tema, luai caiete și cărți, scriai culcat pe burtă, cu cartea propțită de pom. Iarna se lăsa devreme întunericul, la lampa de petrol... imposibil să scrii. Și, de altfel, masa folosea la mâncat, pregătit prânzul și cina, ți se lăsa, poate, și ție, acolo, un colțisor. Nu dădeai semne că-ți plac școala și sarcinile ei – „nu aveai tragere de inimă la ea”, se spunea, nicio dramă. Continuai muncile familiei tale...

Citiseam, auziseam la radio, undeva, că s-a înființat la Craiova un „liceu de franceză”. Era perioada de după vizita lui de Gaulle în România, noi o viram dinspre cultura rusească către cea a Occidentului, Franța redevenise „sora mai mare” din ginta latină. Și mă gândeam cât de grozav ar fi să mă duc la liceul acela din Craiova! M-aș rupe, m-aș rupe și mai tare de acasă. Iar franceza era limba dragostei pentru adolescența pasionată de romane... Văzusem la Ineu că stau foarte bine, că sunt competitivă, cum s-ar spune acum. Am luat premiul întâi și acolo. Profesorii erau cu toții calificați, iar jumătate din clasa mea erau copii cu tați ofițeri, nu ca la Hălmagiu! Nu aveam îndoieli de reușită, oriunde aș fi mers.

Până când mi-au auzit părinții planul. Lor le încolțise ideea cu liceul pedagogic din întâmplare. Nu auziseam dezbateri în familie despre viitorul meu... Bebe spunea despre orientarea

școlară și profesională. Eu nu prea-mi amintesc să fi făcut noi așa ceva, mai curând impresia că eram deja destinați trecerii prin sita unui examen care-i va separa pe cei buni și motivați pentru școală de ceilalți. Erai capabil să reușești, continuai cu liceul, nu erai, te primea, implicit, școala profesională.

Revin la părinții mei. Venise la Hălmagiu o clasă a Liceului Pedagogic din Arad care a prezentat un spectacol, cum am făcut și noi, ulterior. Cu domnul profesor Petru Jurița la bagheta de dirijor. Aveam și noi, cum spune Bebe, niște predecesori hălmağeni în această școală... Acolo l-a cunoscut tata pe domnul Jurița. Care l-a convins cu minunăția întruchipată de Liceul Pedagogic... I-a spus tatei exact ce voia să audă. Cum că e cel mai bun plasament al unei fete fără prea multă minte și zero experiență de oraș, că acolo este un internat formidabil, care exclude depravarea... sau cine știe cum i-o fi zis. Iar dacă învăț bine, voi avea și bursă. Prin urmare, părinții scapă de mine, mă hrănesc ăia, mă închid bine și mă returnează cu diplomă de învățătoare. Și ce poate fi mai bine decât învățătoare – accentuat aici – pentru o fată?! Că ești doamnă-doamnă, adică te poți mărita cu inginer, cu profesor, faci saltul către altă categorie socială. Lucrezi patru ore, că așa vedeau ei munca unui cadru didactic, după care ești acasă. Ai liber, adică, la menaj și să-ți crești copiii. Dacă ai grădină, fânețe și livezi, păsări, porci, vaci și cai, cum aveam noi, te ocupi de toate ca alte femei. Munca la clasă?! Nu sapă, nu tors, nu clădit fânul, ci... patru ore de distracție cu copiii!

Când mi-au adus la cunoștință „visul de aur” cu „petagogicul”, am zis „nu și nu”, „nu vreau”, „nu mă duc acolo”. Nu găseam profesia dezirabilă. Repetitivă și plictisitoare, o presimțeam eu. Și, cumva, cu finalitate prea apropiată. Voiam și puteam mai mult. Mi-am dat seama târziu – în cea de-a doua maturitate,

aș spune – că trăsătura esențială a personalității mele este curiozitatea epistemică. Să aflu, să știu cât mai multe despre lumea în care trăim și despre oameni, dincolo de ceea ce percepem cu cele cinci simțuri. Trăiesc consensual acestei tendințe și în prezent...

Atunci însă, în primăvara lui 1971, tata a pus piciorul în prag: „te duci acolo sau te mărit.” Iar bunica, bunica dinspre mamă, a concretizat și binele alternativei: „îți găsește tătică-tu un milițian, vă faceți casă cu etaj și bine-o fi!”. [Râsete.]

B.B.: Dar de ce milițian?

L.B.: Milițienii tineri repartizați în comună aveau alură și anvergură de șerifi americani prin satele noastre de munte... Mă rog, asta o spun acum, când îmi imaginez perspectiva optimistă a bunicii mele, deși obturată de îndoiala că aș putea, fără ajutorul tatei, să atrag atenția unui milițian. Aceasta era atunci în puterea fetelor foarte frumoase... Cred că sunt bune și niște precizări cu milițianul. Noi am fost zonă necooperativizată. Țara Zarandului e una dintre zonele sărace, dar războinice ale României. Noi suntem în comuna lui Horea, dar răscoala din 1784 a început în Țara Zarandului. Răzvrățiții au ars conacele grofilor din Hălmăgiu, Hălmăgel, Baia de Criș, au făcut prăpăd... La două-trei sute de metri de casa părinților mei se află și troița care comemorează execuția a șapte dintre frunțașii legiunilor lui Avram Iancu. Poate și de aceea, lupta de clasă și mașina neagră nu există în memoria locală.

Alternativa măritişului, pentru prima dată etalată de tata, însemna sfârşitul. Deşi, realistă. Împlinisem în martie 15 ani, mama s-a măritat înainte de a împlini 16, bunica mea dinspre mamă, cea cu milițianul, devenise bunică, prin naşterea mea, la 35 de ani...

Nu am vrut la Liceul Pedagogic, dar, în acel context, m-am prezentat la admitere.

Georgeta (Geta) Erdei, căsătorită Pascu (G.P.): Nici eu n-am vrut să merg la Liceul Pedagogic, n-am vrut să dau admitere acolo.

La noi s-a făcut orientare școlară și profesională. Ne-a luat profesorul meu de muzică, Dimitrie Otavă, care mai trăiește și astăzi și care este colaborator activ al revistei *Lada cu spinare*, despre care vă povesteam aseară. Fost absolvent de liceu pedagogic, coleg cu profesorul Gurban, cu alți profesori notabili de la școala din Șimand. El ne-a dus într-o vizită la Arad.

Am luat-o așa, frumușel, de la fabricile UTA, unde am vizitat secția de filatură, ne-am dus la UVA, la Vagoane, unde, când am intrat în hala aceea imensă și am văzut mașinăriile și zgomotele de acolo, am fost buimăciți și n-am mai știut de noi... Și, în final, ne-am dus la Liceul Pedagogic – „hai să vă arăt școala la care am terminat eu!”. Am urcat scările principale, țin minte și acum, pereții erau verzi, și era un aer sobru, și închis... Prima mea reacție a fost de respingere totală, apoi am trecut la „eu nu vreau aici, mie nu-mi place”. Apoi am vizitat laboratorul de fizică, ne-am dus prin sălile de clasă, în sala festivă. Și am văzut că nu e chiar așa ca la intrare. Dar intrarea aceea a fost pentru mine un „eu aici, nu”. Un alt argument pentru care nu am vrut să dau admitere la Liceul Pedagogic a fost faptul că prietena mea cea mai bună, Adriana, se ducea la liceul din Chișineu-Criș. Eu înțelegându-mă foarte bine cu ea, am vrut să rămânem împreună, în ideea că mă voi face profesoară de franceză. Asta mi-am dorit.

Părinții mei au gândit altfel lucrurile. Ideea lor era ca, deocamdată, să reușesc la Liceul Pedagogic, să devin învățătoare, să-mi pot câștiga existența, apoi, dacă voi dori, ei mă vor